

Изази Суботом.

Цијена:

За ЦРНУ ГОРУ за годи-
ну 6, за по године 3,
за четврт године 1 и
50 новчића.
За АУСТРО-УГАРСКУ
на годину 6, за по год.
3, за четврт године 1
и 50 новчића.
За СРБИЈУ за годину
7 за друге земље 8.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

Претплата плаће се у
плаћеним писмима непо-
средно администрацији «Гл.
Црногорца» на Цетиње, а
може се и картом упут-
ницом на пошту у Ботор.
Дописе пишу се уредниш-
тву. Рукописи се невраћају.

За огласе плаћа се од
реда 5 новч. За огласе веће
и на дуже вријеме мање.

Цетиње, 4. Септембра.

Ево има два мјесеца и по дана, да српска крв натапа Босну и Херцеговину, Стару и нову Србију, Зету и Бугарску за коначно ослобођење и уједињење њихово; ево се новијем јунаштвом и новијем веледушјем обнавља и увеличава стара српска слава, те данас цио свијет с поштовањем говори о српскоме народу и дивљењем и саучешћем прати његово препорођавање: ипак многи питају, што се постигло, ће су нам успјеси, ће снага наша; па опет проглашују српску ствар као изгубљену и српскијем кнежевинама одричу будућност, јер немају довољно снаге, јер нијесу сатрле непријатељску војску, сакупљену из Египта, Арабије, Сирије и Мале Азије, па сав Балкан до Босфора ослободиле!

Срећом су била па и прошла давно времена, у којима је сурова и јача сила одлучавала судбине народа, те само кога није свежи дух овога вијека препородио, може такве закључке и прорицања изводити. Није ли још прије педесет година хуманитарност под Наварином силу јачега сломила и слободну Грчку подигла? Није ли начело народности магичком снагом Италију раскомадану ујединило и кроз једну деценију на достојанство велесиле већ је подигло? А и хуманитарност и идеја народности плодови су развитка ума људског овога вијека — па зар су ти плодови забрањени српскоме народу? Или хуманитарност неби имала што радити по Босни, Херцеговини, Зети и Старој Србији? Или нијесу ово честице истога тијела, ком припадају Србија и Црна Гора, да се не могу великијем начелом народности користити?

Бог је дао, те страсти људске не допиру до културе свјетске, која није никоме маћеха, нити се обазире на вјеру ни на народност, него продире, завлађује и благо дијели, ће год јој се врата отварају и ће год се њенијем нализима повинује. А ваљда нам се неће одрицати, да тежећи за ослобођењем свију Срба од турског варварства, и за њиховијем уједињењем са српскијем кнежевинама, које се већ као цвијетни оази веселе по сред изгорене цвјетчане пустаре сахарске, неслужимо интересима својим и на особ јевропске културе!

При томе и ако су хијене у Бугарској а нечастиви у Босни, оама угушили а овамо смели устанак, те је непријатељ све силе могао на Србију и Црну Гору прикупити: још има српскијех мишица, које ће ту силу сатирати, а дух српски послје Вучјег-дола и Алексница, послје Куча и Јавора све се горостасији на непријатеља подиже и црпехи све већу снагу из јуначкијех дјела новијех Леонида и Милцијада надокнађује бројеве у војсци нашој, која стоји пред непријатељем чила и одушевљена, зорнија и страховитија него што се је први дан на бојно поље појавила.

Срби су у очи рата као данас, нека свак знаде, схваћали разлоге бројева и бројну разлику између својих и непријатељскијех сила; они нијесу највеће своје наде оснивали на устанак бугарски ни босански, ни-

ти на судјеловање Грчке и Румунске; него кад већ немогасмо срцу одољети, да равнодушно гледамо рођену браћу у муци и невољи ће гину и ми с њима, ослонисмо се на свим друге факторе, многе важније; и симпатије свију изобразенијех народа, које све енергичније за нашу евету ствар дјелују, свједоче, да се нијесмо у рачуну преварили. Ти су фактори: свестост сврхе наше, ако је света дужност не само родној браћи него и свакоме ближијем у несрећи и муци помагати; силно право, које нас прати, ако је истина, да су поједини народи органична индивидуа, којима је урођено право на живот; и Бог, који правду дијели и штити!

Снажни оваквијем силама и досадашњијем успјесима на бојноме пољу, ми мирно гледамо у будућност, и као што је грчки народ подлегавши јачој сили побједио, и италијански, пошто је по мору и по суку битку иза битке изгубио, велику сврху ипак постигао, баш и кад би при свршетку непријатељ нађачао, ми имамо и побјеђени побједити!

Подгорица.

Да не набрајамо омања чаркања, то је војска наша под водством г. Божа Петровића задобила код Подгорице три велике сјајне побједи над далеко јачом силом турском.

Махмуд-паша, дошав у Подгорицу, уписивао је прву погинулу турске војске у кривицу њезиних вођа. Данас тај исти Махмуд-паша одговара војеноме суду за грдан пораз, што га је претрпјео у Кучима, а Дервиш-паша, десна рука негдашњег Омер-паше, који је дошао да поправи кривицу свога предходника, и који се бјеше опремио да стане ногом на црногорско земљиште, биће зар сјутра окривљен, што је на Рогаме прошао као у Кучима што су његови предходници.

У Стамболу су од старина вични командовати побједу, и кад би мјесто побједити били побјеђени, војсковођа се могао надевати негда свиленоме конопу, а сад — војеноме суду. Нико тамо као да не помисли, да порази турског оружја могу имати посве друге узроке мјесто личне неспособности војсковођа.

Нама се ти други узроци, који код Подгорице учинише, да несравњиво јача турска војска мораде по трећи пут да пролази кроз Каудинов јарам, свиде по све природни, и ако их овђе искрено изречемо, надамо се да ће нам и противници наши уступити разлог.

Први, битни узрок лежи у нарави самога Црногорца. Циљ његова живота је та, да са пожртвовањем самога себе сузбија турску силу. Та нарав проистиче из његова положаја, и челичена је васпитањем његовим. Његова је домовина једна хрпа врлетних гланица, у коју се бјеше стекао, само да се лакше брани од вјечитог нападаја. Кућа му је гомила камења, а што је околу ње багњине, отето је крвавијем анојем од студена крша. Голи зидови те сиромашне куће заклањају нејач, од које је свако прежалито у боју погинулог храниоца свога: оца, мужа, сина, брата. Кад их хладна зима прикупи околу једнога огња, они се сјећају минулих добрих храниоца и храбрих браниоца својих, и тада ће уздаси мајчини да зажегу у срцу младота Црногорца живи огњак од срчбе против онога, који му копа кућу од кољена на кољено. Тај огњак му струји кроз дамаре силно, неодолјиво, све донде, док не дође прилика, да силовито залиже свој пламен над главом душманском.

На супрот големој војсци турској стоји данас једна генерација, која је прије неколико година нејака, оплакивала погину-

бију својих храбрих родитеља и старатеља и у којој је за ово вријеме од тада једно осјећање надбујивало сва остала: овета онцјема, који су на кућу јад доијели. Кад то осјећање срасте са жудњом, учинити једном крај таквоме чемерној живовању, и с поносом, бити достојан јуначкога имена своје погинуле старије браће, онда се истрече пред нама слика црногорскога војника онаква, каква је.

Сваки од ових војника, који је насљедио од својих предака само муку и јунаштво, свјесан је осим тога, за коју циљ улаже јуначки живот свој. Имајући сјајну прошлост предака својих живу пред очима, он осјећа да је носилац судбине насљедника својих и зна, да својим животом закупају бољу будућност потоњих покољења својих. У тој самосвјести зај нема опасности: с јуначким спокојством улази он у борбу и с осмјејком на лицу даје своју душу за побједу браће своје, за слободу народа свога.

Таква је војска црногорска; таква је свагда била. Да није таква, Црна Гора би већ давна лежала сломијена под турском ногом. Додајмо свему овоме још, да та војска иза толиких бојева сад први пут располаже са довољним средствима за борбу, а сјетимо се да је таква иста војска побјеђивала надмоћну силу турску и онда, кад најбоље војник не имаоше код себе више од пет метака, — па се нећемо чудити побједама црногорским, нити ћемо се дати да окривљујемо вође турске, па звалe се оне како му драго.

Поједини састављају цјелину, а кроз ту цјелину завејао је сад силан, несавладив дух. Он је поникао у великоме, значајном вјеку нашем, и нашао је у срцу свакога Црногорца топло скровиште. Народ је осјетио у олакшаноме додиру с просвјешћеним свијетом, да је наступило вријеме потражити безбједност својој природној индивидуалности. Минуло је вријеме кад је он бранио личну безбједност своју: дошао је час да брани потоњи културни живот свој, без којег данас народу у Јевропи нема оистанка; па како је владавина отоманска без престанка ишла за тим, да раскида свезу крви и језика догама, које су поникле у туђем поднебју у вријеме, кад отмица туђијех права бјеше на дневном реду, а сила источних аутократна највиши закон, то народ, не налазећи у Исламству јамство за своју природносу безбједност, мора у интересу властитог живота својега, у интересу човјечанске цјели васколиког народа јевропског, ући с њиме у одесудну борбу, тим више, што је то Исламство од искона глацило народна права и у клици задушивало сваки човјечански полет, а у пошљедње вријеме, видећи ће му је зачео грозити набујао дух хришћанске цивилизације пошло отворено, да га фанатичким оружјем сузбије; пошло је да од љешева хришћанских жртава славенских сагради изнова своје царство стубове, мјесто оних, што их је поломио данашњи вијек просвјете и човјечности.

С таквим осјећајима стала је малена војска наша на супрот силноме оружју турском; па је ли чудо, ако су ти осјећаји уостручили снагу свакога појединог, те је нечувеним јунаштвом до сад бранио ствар своју, свога народа па и цијелога човјечанства. За нас, који познајемо унутарњи живот народа, и његову тужну прошлост, то је посве природна појава, и ако се приватељи човјечанске и народне слободе данас клањају јунаштву црногорске војске, и саучасно прате очајничку борбу њезину, то свједочи, да и сами осјећају потребу те борбе, и да желе вишећи јој крај, који би допустио народу нашем, да одпочне живјети човјеку и Хришћанину достојни, осталоме јевропскоме људству једнообразни живот.

Јунаштвом је својим стекла малена Црна Гора наклоност јевропских народа, а њоме ће, ако Бог да стећи право, да одбранив једном своје и своје браће огњиште од насиља отоманског, одпочне стражарити на путу јевропске просвјете, и у скупу са образованим свијетом помогне уздизати буктињу слободе духа човјешкога, да је неба и по четврти пут у-

гасила дивљачка руља азијатских «скакаваца».

ИЗ ГЛАВНОГА СТАНА ВОЈВОДЕ ПЕТРА ВУКОТИЋА.

Граховац, 30. Августа.

Као што већ знате, Њ. Свјетлост Књаз, предавши главну управу херцеговачке војске војводи Петру Вукотићу, отишао је с јединијем дијелом исте, да подкријепа нашу југоисточну границу према Арбанији.

То је било 3. Августа. Од тада је наша војска вребала непријатеља на све стране, неће ли се ће с њим сусрести — али узалуд. Из Линника, ће нас је Њ. Св. оставио, окренули смо на село Дулиће, јер смо били чули, да ће Турци у Никшиће тајно, а Дулићи владају путем, којим су имали Турци проћи. 6. Августа оставили смо Дулиће и пређосмо на Камено брдо, које опет влада путем, који преко Бањана у Никшиће иде. Али пошто ни одовде никога неопазисмо, окренусмо на Трновице више Биљећа, дочим је стража била одправљена, да пази непријатеља од Требнја, али од Турака опет ни гласа ни трага.

Ушљед тога а и ушљед велике оскудице у води, пошто су биле постављене добре страже према Метохији, Стоцу, Требнју, Биљећу и Клобуку, главна наша војска врати се лицем на Госпођиндан опет на Црни Кук, ће је добре воде изобила.

17. Августа донесе стража војводи Петру на Црни Кук глас, да би могли кренути Турци да ћерају тајни за Никшиће и друге куле које су у Дугу као: Злоступ, Смедереву, Ноздра и Пресеку; а такође била су ухваћена и нека писма која су одила из Никшића у Метохију, у којима су искали Никшићани, да им се ћера тајни или да ће се предати. На то војвода Петар окрене сву војску са Црног Кука преко планине Угеса на Крстац, на пут којијем би морали Турци проћи.

Ту нам око 2 сата по поноћи између 21. и 22. наша стража са Обљаја донесе глас, да је Муктар паша кренуо из Требнја и да је ноћу преко Клобука и Корјенића дошао у црногорску границу. Војвода Петар у почетку није могао потпуно повјеровати томе гласу, за то пошље само два батаљона, а друга два батаљона, који су били остављени на стражу на Обљају били су још прије дошли и заузели брда велике Снјежнице. Неколико пак војске, која је била још прије на Граховац на стражи, била је заузела брдо Омутин.

Кад доиста Турци ноћу дошли из Требнја преко Клобука и Корјенића и уљегли у границу црногорску у села Нуодо и Заслап и нека су попалили. Сувише заузели су брда Мале Снјежнице и ту се тврдо ушаничили.

23. Августа командири, који су били на Граховац, писали су војводи зубачком Трипку Вукаловићу у Бијелу Гору, да по сваки начин дође и да заузме брдо Мичимотику на западној страни према Турцима. Војвода Вукаловић тако и учини и сјутра дан био је на Мичи-Мотику. У то је већ био дошао и Јован Џомбета и заузео Бојање брдо.

Када се је војвода Петар потпуно увјерио, да се је сам Муктар паша кренуо са свом својом војском противу Грахова, остави на Крстац неколико батаљона, као стражу, а са осталом војском дошао је на Граховац 26. Августа.

Док је припио војвода Петар, дотле су се наши из шанчева били са Турцима и зауставили су их на иста мјеста, која су заузели исте ноћи, кад су дошли.

Наша је војска сад опколила Турке са сваке стране и заузела је брда: Велике Снјежнице, Бабјак, Омутин, Бојање брдо и Мичимотику; сувише неколико батаљона отишли су у Гончарево, и одгуда ће пут Корјенића и Клобука, да прекину Турцима тајин. Турци се пак налазе у шанчевима у Заслап и на брдо Мале Снјежнице.

До данас 30. Августа није било отворенога боја, осим само препуцавања из шанчева. Овијех дана очекујемо велику битку, ако се икуд Турци крену.

«Пестер-Лојд» дошао је чланак, у ком је тврдио, да «Србија мора хтјети мир». На тај чланак одговорио је «Исток» управо јуначки. Његов чланак нашао је толики одзив, да су грађани биоградски написали се побуђени изрећи уреднику признање у елиједој дословној изјави: «Уреднику «Истока»! Хвала вам, господине, од стране свега народа српског, на одговору, који сте дали «Пестер-Лојду» у смотрењу њему обљубљенога мира. Све сте оне рјечи народу нашем из жива срца изrekli. Само моралне пропаганде, које воде, као што добро рече Гарибалди, политику од трбуха, судећи по своме сићушном духу о духу народа српског, и по својем тјесном уму о уму његовом, могли су помислити, да је Србија клонула духом, те мора хтјети мира.

«Да су и највеће невоље Србију постигле, она неби ни клонула духом ни понизила се срамним миром; она би под бичем неумитне судбине савила јуначку главу, али би постојаним својим достојанством приморала на поштовање и саме противнике. Да је и сва притиснута Турцима, е једнога краја до другога, неби се у њој нашло ниједнога човјека, који би пригатао — нећемо рећи на будаласте услове, о којима у својој мухамеданској бунилу сања «Итихад» — него ни на један од оних, које чивутска политика падази за блага. Ко би се у Србији смјо подписати на услов, да плати порти ратну одштету? Није ли порта била та, која нас је једногодишњим, ничим неоправданим блокадама кнежевине упропастила материјално, и најпослије грозећи нас инвазијом на рат нас приморала? Порта је нама дужна одштету за опустошења, која је без нужде и против свију војних обичаја учинила у земљи нашој. Ко би се у Србији смјо подписати на повећање данка а умањење убојне снаге? Данак и унутрашња слобода утврђени су јевропским трактатима, под чијом заштитом стојимо све једнако, па ни о једном ни о другом не може бити ни говора. Чивутски политичари мисле на гаранцију, да Србија у будуће неби нападала на порту, а заборављају на гаранције, које Србији против порте требају? Ко може јамчити, да при првом новом устанку Хришћана (а није могуће да ти не следују), опет се не нађе какав Ави и Мпхад паша у Цариграду, који ће казати: «Ваља блокати и покорити Србију, па ћемо лако у оближњим провинцијама устанак савладати». Србија нема против таквих покушаја никакве гаранције, јер кад је ни сами трактати не могуше у овој прилици од тога сачувати, онда јој остаје само рачунати на своју снагу. У турској држави мусулмани оружани су по праву, и у хришћанској држави, као што је Србија, морају оружани бити Хришћани. Пунктум. Ништа се дакле у нашем унутрашњем стању неби дало преиначити, све да смо и до ноге потучени. Шта више, ми смо Мали Зворник, који нам и онако по праву припада, освојили, и докле год је дошла наша војска, морало је наше бити. Куд ће прибјегавања одгуд народ? Тај се већ никада неће вратити под турски јарам, а ми га јамачно наћерати нећемо. Зар међу условима мира, закљученог између порте и Русије, по првом нашем несретном устанку у почетку овога вијека, не стоји и тај, да се српска власт мора простирати све донде, докле су онда допирале српске војске? Тај услов још чека на извршење. Зар Грчка није била побјеђена, па опет помоћу Јевропе није ли дошла чак до своје потпуне независности? И онда је било на српједи, као што је и сада, залепено източно читање, па што је могла постићи побјеђена Грчка, зашто да неби постигла у истом случају и Србија? Да, ма били и коначно баш побјеђени, ми морамо чрпсти остати при томе, да сва наша племена у Турској по својој старинској праву, на које се увјек позивало, буду уједињена и добију своју властиту самоуправу. И кад то неби сада јасно наглашавали, кад би од тога најмање одступили, створило би опасну прецеденцију за наше народно право. Ко би од Срба смјо на себе ту одговорност узети? Ко би смјо казати оном народу: «Подвргао си се неизмјерним жртвама, борно си се јуначки и пролио крв твоју, пропитале су хиљадама твоје породице, села су ти и неке вароши поплаћена, поља су ти опустошена, па опет нијеси ништа добио! Једини на истоку узвратио си се на достојанство поштења, јуначка и самопрегортавајућа Хришћанина, па си од Хришћана опет жртвован, трулој мрнци, која кужи јевропски ваздух»? Народу српском остају тад планине, а тешко ономе, који га тамо потражи. Можемо све прегорети, али част никада и ни зашто, а сада наша је част у томе, да нам се колико праведни, толико и умјерени захтјеви, које смо прије рата поставили, уваже.

«Овако би мислили и онда, да је турска војска већ под Биоград дошла; а кад је она чак на Алексинцу, ма да је бројем надмоћнија, била побјеђена, нека помисли чивутски политичари, хоћемо ли и морамо ли од нашег мњења сада одступити.

«Боји ли се Јевропа, да се продужењем рата турско-српског не изроде у самој царевини заплети, који би општем миру опасни били? а она нека рату крај учини, али не на корист непоправљивог кривца, него невиног, који је или изазван или ужасно погажен био; не на корист варварина, који гази сва људска и међународна права, него Хришћанина, који на та права апелује; не на корист азијатскога дивљаштва, него питоме јевропске цивилизације. То је само достојно изобразене хришћанске Јевропе. Послије ужаса, учинених у Бугарској, Босни и Херцеговини, старој Србији и кнежевини, зар ће Јевропа порту још наградити? То би било ужасније, него њени сви ужаси; варварскије, него што је и само азијатско варварство: такво дјело у неморалности, неби се ни с чим могло сравнити. Историја хришћанства записала је у славу дипломатије њено поступање г. 1827 према Грчкој. Ни садашњи дипломати неће бити мањи од ондашњих. А кад би се преко свакога очекивања они и заборавили, народ се српски заборавити неће, него ће вршити до краја своју дужност, виђући онима, који управљају њеном судбином: «Узмите нам живот, али се ни у најгорем случају не подпишите на даље утврђавање наше несретне браће, на вјечиту срамоту нашу. Спасимо част, па смо све спасили. Кад нас сваки оставља, ми мали и нов народ, будимо једини морално велики у Јевропи!»

«Молим вас, господине, у име многих честитих грађана наших, да учините мјеста у вашем патристичном листу овој изјави, нека сваки види, да и у нашим грађанским круговима влада исти дух, који се огледа и у круговима интелигенције, и који потврђује сав народ, који се храбро и неуморно бори».

Руско саучешће.

Из Москве су похитали 7 Августа шледећи официри у помоћ Србима на бојно поље: Кичупов, Ридингер, Бољшев, Демченко, кнез Лобанов Ростовски, Василев, Сноксарев, Данилов витез ордена св. Ђорђа, Арапов, Бужински, Гусакоски, Токмачев, кнез Вачинадзе, Мамајев, Путилов, Данилов, Тигерштет, Дараган, Воробјев, Головсков, Зарубин, и Ернот. Ова су тројица пошледећи из лајбгарде Њ. Величанства. — Из Оде се одпутовало је опет на бојно поље пет официра, из Романова: Борисохлебска један коњанички официр, из Москве опет 11 Авг. 25 официра а 20 Августа 26; Петроградски «Правителствени Вјесник» јавља, да нијесу само млади официри, који лете на бојно поље, него да има међу њима и старијих изслужених официра, тако спомиње старог генерала Колдевина, који је такођер похитао браћи у помоћ. — Петроградско љечничко друштво одредило је 20,000 р. за један «подвижни» лазарет, којег ће послати у Србију или Црну Гору, где виша нужда буде. — Из Кронштадта одправљено је санитарно одјелење, које се састоји из старјенине др. Тапирова, др. Лисенка и Смедкога, студента медицине Ланга, два помоћника, и један послужитељ. — Из Петрограда је кренуло 12 Авг. пут Србије пето одјелење санитарно, у ком су доктори: Богданов, Ларевски, Родионов, Сахаров и Франтшеј, седам помоћника и др. Хајденрајх, лекар царскосеоског дамског комитета. — «Петроградски дамски комитет» послао је на своје трошке једно санитарно одјелење у ком су шледећи студенти медицине: Егоров, Кондрашев, Иванов, Хлебников, Волков, и Мојсјенко. — Кијевски Митрополит Преосвештени Филотеј приложио је на помоћ балканским славенима тридесет хиљада рубаља. — Петроградски «Голос» скупио је на исту сврху од 12 до 31 Јула 57,259 р. — Познато је већ нацијем читаоцима, да се по свијем рускијем црквама носи тас у помоћ страдајуће браће. Да се пак види, којим се успјехом ова милостиња купи, биљежимо шледеће: члан петроградског комитета, Стариков, скупио је у сабору св. Андрије Првозваног од 17 Јула до 17 Августа 300 рубаља, а у цркви св. Екатарине скупило се 216 р. за исто вријеме. — Један виши чиновник жељезничког друштва послао је преко московске банке десет хиљада рубаља. — «Прав. Вјесник» јавља, да су радници у михајловским барутанама, њих 1,000 на броју, приложили на дан рођења цесаревича 27 Јула сваки по рубљу на помоћ хришћана у Турској. — У Керчу чиновници Ђумрука

и варошке управе жртвовати су један посто од своје плате на помоћ славена док устраје њихов рат за ослобођење; то су исто учинили у Сибирску чиновници окружног суда, а у Могилеву еви чиновници одредили су три по сто од своје плате докле год рат устраје. По већој чести градова већ су давно чиновници дали примјера овоме браћом пожртвовању. — У Курску грађански клуб одлучио је, да даде одма на велику сврху 3000 р.; да се удари особити прирез на карте и вино на исту сврху, и изаслао је једну комисију, која ће изналазити сва могућа средства, како да се помогне славенима. — У Чернигову на заузимање грађана држало се велико молебствије за побједу српског оружја на пјаци. Том приликом сакупљено је 100 рубаља прилога. — У читлуу срчанеж младића рускијех, који су веледушни крв своју за српску бољу будућност пролили, увршћујемо име графа Мусин-Пушкина 22 љетног официра и 18 љетног Барама, сина московског фабриканта милионера. Кад је Бараш пануо, тек што је изустно: «Кажите мојој матери, да сам погинуо!» па је одма издахнуо. Другог московског милионера син Хлудов тешко је рањен.

«Руски Мир» разлажући у једном чланку како сада у Јевропи нема ни једне државе, ни једнога народа, ни једнога, најпосле, истинито просвјешћеног човјека, који би још стајали на страни Турака у њиховој борби против Хришћана, као један изузетак наводи само Мађаре, о којима се овако изражава:

«У свој савременој Јевропи има један само мали народић, који је непоколебливо привржен Турцима и који непрестано још хоће да се одржи власт њихова над милионима хришћанске раје. Тај су народић — Мађари. Угарска тако одрживо показује своју мржњу к славенству, и своју љубав к мусулманској порти, да ризикuje знатно заплести како одношаје своје к Аустрији, тако и одношаје читаве аустријске царевине к здруженим јој државама. Мађари задржавају шта више руске поданике, који иду у Србију, а у исто вријеме не забрањују својим сопственим грађанима да не ступају у редове турских орда.

«Ми» вели «незнамо како се односи руско посланство у Бечу спрема тако важићућих нарушавања међународнога права, као што је произвољно затварање поданика сусједне, мале сајужне државе; но ми мислимо да такви сличаји морају изазвати са наше стране саме енергичне протесте. Официри, који су оставили службу и у опште приватни људи, који пролазе кроз туђу земљу било ради каквих му драго цели, не подпадају ни на који начин под појам војене кантрабанде, коју би туђа влада била у праву да задржи.

«Садашњи самоувјерени начин поступања Угарске имаће за последицу једно од двога: или ће отепчати одношаје Аустрије к Русији, и уједно с тим савршено осамити бечко-пештанску политику у Јевропи, или ће — што пре треба жељити — уништежити прекомјеран уплив Мађара на спољашње послове царевине. У једном и другом случају осамљена од осталих држава ил сједињења с њима и са Русијом Аустрија неможе сметати коначном ослобођењу Хришћана од турскога јарма».

Са бојнога поља.

Цетиње, 5. Септембра.

Пошледећи брзојав из Биограда потврђује, да Турци немогу још никаквога успјеха одржати над српском војском на главном ратишту на Морави. У једном извјешћу још 23 Авг. из Делиграда вели се, ону исту основу, коју су Турци течајем осмодневних бојева намећу Бујимира и Пруговца на десној обали Мораве узалуд слједили, хтједоше извести на лијевој обали 20 Авг. У оба случаја на мјераваху Черњајева преварили. Али и на лијевој обали осујети Черњајев непријатељски план, пошто га је на вријеме схватио, те оставивши у Алексинцу јаку позаду заузео нову позицију на линији Делиград — Ђуниш, и тијем запрјечио турску војску да га обиђе, и прекине везу између Алексинца и Делиграда. У уторник пак 31 Авг. непријатељ је опет покушавао да пређе Мораву између Алексинца и Делиграда, али је послје жестоког боја био јуначки сузбијен. Уз то дочим се Алексинац чврсто држи под управом Поповића, Хрватовић нахоји се око Грамаде и пријети турскоме логору утврђеноме код Ниша, те тако држи непријатељску снагу раздијелену и у сваком случају заузимље добре позиције, из којих може непријатељу иза леђа удари-

ти, кад би на десну обалу Мораве прешао. У самом случају, ако непријатељ преко Јанкове Клисуре надвлада, ће се Чолак-Антић јуначки држи, могао би пратице на Крушевац положиј турске војске на Морави побољшати. При томе јављају из Биограда, да је друге двјесте официра рускијех присјело, и да су влада и народ једнодушно за рат, и у случају да и Биоград паше, да ће се по горама и клисурама бити.

ЦЕТИЊЕ, 4. Септембра. — Прошлого понеђелника прославили смо имендан Њ. Величанства Цара Александра Николајевића. По литургији Њ. Високопреосв. г. Митрополит држао је благодареније са «Тебе Бога хвалимо!» При овом срдачном богослужењу за дуго здравље великога Цара добротвора изволила је присуствовати најсвечаније Њез. Свјетлост Књагиня Милена са пратњом, г. г. сенатори са државнијем чиновницима и дијело особље руског санитарног друштва. Послије ове службе, Њ. Св. Књагиня изволила је примити ново приспјевше одјелење петроградског «Црвеног крста», које је Њ. Свјетлост преставио Њ. Преузвишеност генерал Пањупин.

— Данас изпатисмо љечнике и милосрдне сестре «светогеоргијевског» обшества, које је било још у почетку прошле зиме овамо изаслало петроградско друштво «Црвенога Крста». Још јучер је Њ. Високопреосв. г. Иларион држао у манастирској цркви пуштествену молитву и послје службе изговорио из срца сваког Црногорца опростително слово, које је свако присутно срце јако дирнуло. Г. Митрополит рече путницима, и ако нас остављају, да ће се спомињати успомена њихова и благоговјати у Црној Гори с кољена на кољено до далекаго потомства. Јутрос пак рано бијаше изашло све становништво цетињско и пратило је миле путнике до изван вароши, а сједне и друге стране улице стојаху рањеници, који су већ на боље обрнули, те им милосрдне сестре милостиво приступаху, и сасвију страна чујаше се «Ајте с Богом!» и «прошћајте!» Растанак је по срдачности био зашто величанствен, као што се доликовао онијема, који су са толиком љубављу тешке ране јунака нашићу из устанка и рата за ослобођење блажили, и здраве их опет на свето дјело одправљали.

Њ. Свјетлост Књаз Никола изволио је одликовати дра. Богољављенског и полковника Бобрикова витешкијем Даниловијем крстом о врату III степена, дра. Жужукина и дра. Ковалевског крстом IV степена истога реда, а начелници милосрдних сестара, сестри Карцовој, својеручнијем писмом изразити своје највише признање.

— Стране новине доносе брзојавне вјести из Далмације, да су све породице херцеговачке и много црногорскијех са Грахова у аустријску границу пребјегле ушледе долазка Муктар паше на Заслап. Ове су вјести сасвијем неистините. Како нам пак ни простор листа ни вријеме недопушта, да пратио с дementима многе неистините гласове, који се особито у пошледеће доба проносе о ратнијем догађајима са овијех страна, то молимо наше пријатеље, да сами с резервом примају све гласове, који непроистичу из познатијех поузданијех извора.

Новости.

— Из Лондона се брзојавља, да је на више мјеста по Инглешкој било митинга против турског крволочства. Плимутски митинг послао је лорду Дербију лист, у ком се жали, што још није ништа званично очитовано о томе, да се инглешки посланик у Цариграду Елиот због његова понашања има ставити под нестругу. Дерби је одговорио, да влада већ ништа пропустила, да дозна подпусти устину, па да је приправна споразумно са осталијем велесилама учинити, што праведност захтјева. — На митингу Гренивиху било је преко дванаест хиљада људи. Ту је Гледстон држао знаменити говор противу Турске. — Још је Гледстон издао брошуру у којој разлаже и доказује, да се понављање турскијех ужаса може препријечити само онда, ако се Босна, Херцеговина и Бугарска турској управи одузму. Инглешка мора са другијем државама о томе радити.

— Из Атине брзојав доноси, да је Рауф-паша на Крети успео угледног народног заступника Мизотакиса, и да је ушледе тога велика узбујаност на острву. Из Цариграда пак брзојавља се, да је на Крету одправљено војске и топова.

Због празника Рождества Богородичиног лист неће у четвртак изаћи.

Државна штампарија.